BARBU DELAVRANCEA

NEGHINIȚĂ

Editura Ion Creangă

Lector MARIETA NICOLAU-PLĂMĂDEALĂ
Tehnoredactor KLARA GALIUC

BUN DE TIPAR 18.III.1985. Apărut 1985
Coli de tipar 3

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ «OLTENIA»—
CRAIOVA
Cd. 325

BARBU DELAVRANCEA

NEGHINIȚĂ

COPERTĂ ȘI ILUSTRAȚII DE ȘTEFAN NASTAC

EDITURA ION CREANGĂ, BUCUREȘTI, 1985

A fost odată o babă, bătrînă, bătrînă. Abia zărea de bătrînă ce era. Și mîinile îi umblau la ciorap, iar în gîndul ei se ruga la Dumnezeu s-o dăruiască cu un copil, că n-avea decît pe unchiașul ei. Și unchiașul, ba la pădure, ba la arie, ba la tîrg, iar baba sta singură cuc, că toată ziulica i-ar fi țiuit tăcerea în fundul urechilor dacă n-ar fi strănutat și n-ar fi tușit cîteodată.

— Ei, ei, ce n-ar plăti un flăcău la bătrînețele noastre!

— Cît, de? cît?

— Ihi, ihi, mult de tot!

— Adică ce, nu te-ai mulțumi și c-o fată mare?

— Ba, ce să zic, bine ar fi ș-o fată...

— Da, dar la fată vrea zestre.

— S-ar găsi, că eu și unchiașul avem ce ne trebuie și nu ne trebuie mult, trei coți de pînză albă și cîte un coșciug; iar boii moșului, iar plugul moșului, iar casa moșului și a babei, toate ar fi ale fetei.

— Ba te-ai mulțumi și p-o codatnă. Tu să-nșiri, și ea să deșire, tu să cerni,

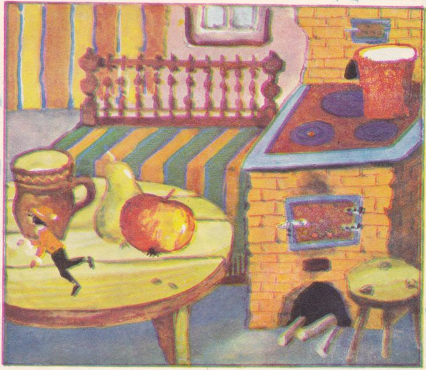

și ea să risipească, tu să pui de mămăligă, și ea să răstoarne căldarea pe foc.

— Dacă e p-așa, m-aș mulțumi și p-un copil cît ghemul, numai s-auz în casă «mamă», că mult e pustiu cînd ușa se închide peste doi bătrîni.

— Da' dacă ar fi mai mic?

— Fie și mai mic.

Și bătrîna începu să rîză.

— Ce neroadă!

— Ba neroadă, nu glumă!

— Dar dacă ar fi cît un bob de mazăre?

Și tocmai cînd da bătrîna capul peste cap de rîs, odată tresări că, de dupe ușe, s-auzi un glas ascuțit și înțepat:

— Dar dacă ar fi cît o neghiniță?

Bătrîna se uită, se uită și începu să se închine.

— Bine, bine, zise același glas, văz eu că nu-ți trebuie copii...

Baba își luă inima în dinți și zise:

— Ba-mi trebuie... da unde ești... cine ești?

— Cine sînt? *Neghiniță*, gîndul lumii. De mic ce sînt, pătrunz în urechile oamenilor și-i ascult cum gîndesc. Adineauri eram în urechea ta a dreaptă, apoi am trecut în a stîngă, ș-am rîs cînd am văzut ce-ți trece prin minte...

— Ei, aș! Ce mi-a trecut? Nimic!

— Nu e adevărat, răspunse Neghiniță rîzînd, omul spune mai puțin decît gîndește. Dacă nu-ți șopteam eu că un copac uscat nu mai dă rădăcină, cine știe ce-ai mai fi spus...

Baba se făcu ca para focului.

— Zău așa... nu te rușina, mamă, nu zău... Așa e omul. Cînd e mic face nebunii fiindcă e mic; cînd e la tinerețe face nebunii fiindcă e tînăr, iar la bătrînețe se gîndește la nebunii fiindcă nu le poate face...

Bătrîna pierdu sfiala și răbdarea și se răsti cît putu:

— Neghiniță, ci tacă-ți gura și vin să te văz!

Și pe loc s-auzi un țîșt ca de lăcustă și un bîzîit ca de albină. Bătrîna simți

pe mînă o picătură caldă.

— Iacătă-mă și pe mine!...

Biata femeie făcu niște ochi mari cît toate zilele și se miră toată de ce văzu pe mînă, că cerul de i s-ar fi deschis nu s-ar fi minunat mai mult.

Neghiniță era frumos ca o piatră scumpă; și era mic cît o neghină; și avea niște ochișori ca două scîntei albastre și niște mîini și picioruşe ca niște firișoare de păianjen.

Bătrîna dădu să-l sărute. Neghiniță, țîști pe nas, țîști iar pe mînă!

— Încet, mamă, încet, că mă strivești, zise Neghiniță.

— Să te sărut, că-mi umpluși casa cu dragoste cînd îmi ziseși mamă.

— Încet, să nu mă sorbi.

Îl sărută.

— Cum mănînci tu, Neghiniță al maichii?

— Eu? Eu mă satur din fum. Pînă acum am mîncat la mese împărătești fără să știe nimeni. Și ce-am mai rîs cînd ceilalți tremurau înaintea împă-

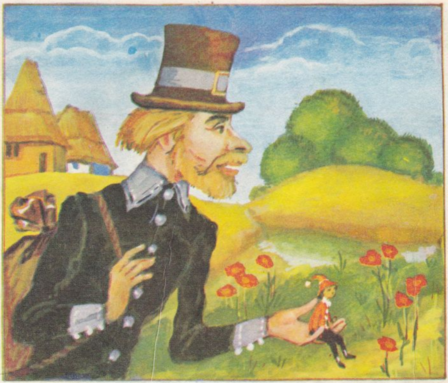

raților, iar eu mă plimbam prin urechile lor și le aflam gîndul.

— Da' bine, Neghiniță, ție-ți trebuie un an ca să umbli cît altul umblă într-o zi.

— Da? Ei, nu e așa deloc. Eu mă las pe-o adiere și plutesc ca pe apă, și mă mlădii pe apa vîntului ca pe valurile mării. Ba uneori întrec rîndunelele ca o săgeată de argint.

— Ce bucurie pe unchiașul meu, zise bătrîna, cînd o afla că are și el un copil. Diseară o să se îmbete de bucurie.

— Ba e vorbă, răspunse Neghiniță, eu vreau să văd pe tata acuși-acușic!

Și bătrîna, cînd auzi cuvîntul tată, se bucură de bucuria moșului și îi zise:

— Aria moșului este cît vezi cu ochiul de departe, pusă p-un deal mare și întins. Unde-i vedea șase cai murgi treierînd grîu, acolo să te oprești, că dai peste unchiașul babei.

— Iaca, plec.

Cum îi dăschise ușa, Neghiniță se aruncă, cu mîinile întinse și cu picio-

rușele deschise, într-o undă de adiere. Și se făcu nevăzut, ca un strop de lumină.

Pe drum întîlni o cireadă de vaci. De minunici ce era, se dete afund într-o urmă de vacă și începu să strige:

— Măi văcari, măi, veniți de mă scoateți din inima pămîntului, că vă fac pe voia gîndului!

Văcarii se luară după glas, pînă deteră peste Neghiniță. Unul, mai rău și mai prost dintre ei vru să-l strivească și-și repezi călcîiul din băierile inimei. Neghiniță țîști, și sări alăturea, iar văcarul, lovind cu sete pămîntul, își scrînti piciorul și începu să se vaiete. Ceilalți începură cu măciuca și, cum izbeau, rămîneau cu jumătate în mînă, iar ailaltă se ducea zbîrnîind.

— Să nu vă păziți vacile, cum vă păziți mințile. Cruce lată, minte întunecată, urechi de văcar, urechi de măgar! le zise Neghiniță, și se dădu vîntului.

Ajunse la unchiaș. I se sui pe nas, ca să-l vază mai bine. Unchiașul se bucură,

dar nu ca baba, iar Neghiniță se întristă. Dar ca s-arate grozav, zise unchiașului:

— Nu căta că-s mititel. Calul nu e mai mare ca copilul? și-l încalecă copilul. Bivolul nu e mai mare ca omul? și-l înjugă omul. Munții nu-s mai mari ca oile? și-i pasc turmele. Tu nu ești mai mare ca mine? și te-au ostenit murgii în arie. Ia să vezi cum îi dau eu la arie, fără bici, fără nimic.

Unchiașul, minunat, îl duse la arie. Cum ajunse, Neghiniță sări p-un cal și începu să strige: «Hi, hăi, hi, hăi!» Ciupește pe unul, ciupește pe altul, caii începură să fugă, dar ce fugă, parc-ar fi avut douăzeci de bice pe șalele lor. Și cum se crucea moșul, iacă și un negustor, care trecea la scaunul împărăției.

— Moșule, îi zise negustorul, cine mînă caii așa de grozav, că eu auz «hi-hăi, hi-hăi» și nu văz pe nimeni!...

— Ei, tată, răspunse bătrînul, m-a dăruit Dumnezeu cu un copil ca o neghină, da' cu mintea cît zece ca mine și ca d-ta.

Neghiniță opri caii și sări în palma unchiașului. Cum îl văzu negustorul, se gîndi să ducă împăratului așa minune.

— Moșule, zise negustorul, îți dau o pungă de bani pe el.

Neghiniță, sfîr, în urechea moșului și îi șopti ce să vorbească. Și moșul zise, crezînd că de la el zice:

— Tu, care vinzi și cumperi, ai cumpărat vr-un suflet pe-o pungă de bani?

— Îți dau... două.

Și iar moșul, după Neghiniță:

— Două pungi... pentru un suflet?

— Îți dau... zece.

Moșul îngălbeni și zise iar după șoapta lui Neghiniță:

— Sufletele se dăruiesc domnului și se vînd Necuratului.

— Îți dau... douăzeci!

Și moșul, călcînd în gura lăcomiii, tăcu, cu toate șoaptele bietului Ne-

ghiniță.

Neghiniță văzu lăcomia, da' tot el șopti moșului: «Fie!» Și moșul zise:

— Fie!

Bătu palmă în palmă cu negustorul. Tocmeala se făcuse. Negustorul plăti și luă pe Neghiniță, vîndut de bunăvoie. Negustorul plecă. Neghiniță strigă moșului:

— Moșule, moșule, ai fost să n-ai copii, iar biată babă, da!

Împăratul era la mare și la greu sfat cu toți cărturarii, că bîntuiau seceta și molima. Și dacă negustorul îi spuse că are un copil ca o neghiniță, împăratul rămase înmărmurit, învățații împărăției căscară ochii mari și se traseră de bărbiile lungi.

— Nu se poate, măria-ta, așa ceva nu scrie la carte.

— Ba se poate, zise Neghiniță, sărind pe masa sfatului, că multe se pot și nu stau în cărți; și mult mai multe sînt altfel de cum sînt ticluite din condei. Și după ce se minunară cît se minunară, începu sfatul.

Neghiniță se sui pe mîna împăratului, pe umăr, apoi în creștetul capului, și d-acolo zise rîzînd:

— Învață, măria-ta, că cei mai mici sînt cei mai mari.

Împăratul, cam de voie cam de nevoie, răspunse:

— Așa e, Neghiniță, așa e.

Iar cărturarii își deteră ghies pe sub masă și plecară ochii în jos.

Împăratul porunci să-i toarne lui Neghiniță o casă cu zece caturi, cît o nucă de mare, toată din aur-lamur și împodobită cu pietre scumpe.

Neghiniță rămase la sfat și se pierdu din ochii tuturora, numai ca să se ție de năzdrăvănii. Și, încet-încet, pîș pîș, pînă intră în urechea învățatului, care căuta în stele cu ocheanele. Acolo ascultă ce ascultă, și înțelese că acest vestit cărturar, în loc să se gîndească la sfat, se gîndea că împăratul are nasul cam mare. Se duse binișor și intră în urechea cărturarului, care zicea că știe măruntaiele omului și leacurile bolilor. Ăsta se gîndea nu la sfat, ci că-i plăcea inelul împăratului. Așa află, pe rînd, că unul se gîndea la o cocoană

frumoasă, că altul se gîndea cam ce lingușeală să cîrpească împăratului, altul ce n-ar da el pentru o sticlă de vin, altul că bine e să fii împărat, altul că împăratul e om ca toți oamenii, numai unul, cu fruntea cît toate zilele, asculta cuvintele și întrebările împăratului.

Neghiniță, cum află gîndul tuturora, zbughi în urechea împăratului și îi șopti tot, din fir pînă în ață. Împăratul, crezînd că singur, el de la el, a citit în mintea lor, se mînie foc și le zise:

— Ei, tu, care cați în stele, ți-ai făcut ochii ochean și-mi vezi nasul cît un buștean. Astfel ți-e gîndul la sfatul domnesc?

Cărturarul se cutremură și dădu în genunchi, cerînd iertare.

— Tu, se resti împăratul către doftor, dacă ai avea inelul meu, ai omorî mai puțini oameni?

Doftorul se cutremură și dădu și el în genunchi.

— Tu, zise împăratul necăjit ălorlalți, te gîndești la secături și nu vezi că ești cu un picior în groapă; tu îți pregătești limba ca să minți; tu crezi

că într-o sticlă de vin este mai mult duh decît în capul meu; tu nu știi că un învățat pe scaunul domniei ar face mai multe boroboațe ca un neghiob; tu te pricepi că împăratul e om ca toți oamenii, da' nu te gîndești că învățații sînt ca oamenii; iar tu abia te ții să nu caști o gură cît să înghiți împărăția toată; numai ție ți-e mintea la sfatul domnesc.

Cu toții căzură în genunchi.

— Acum ce să le fac, zise împăratul mînios, să le tai capul?

Cărturarii muriră și înviară, iar Neghiniță, care se suise în creștetul împăratului:

— Ferit-a Dumnezeu, măria-ta, fără învățați cine să mintă lumea?

— Să nu fie decît adevărul pe lume!

— Ferit-a Dumnezeu! Ce-ai face chiar măria-ta fără minciună? Apoi măria-ta ți-ai făcut socoteala vieții? Mai multe ceasuri ai mîncat, ai dormit, ai vînat, ți-ai socotit cazanele cu bani, ai petrecut, ba cu luminăția-sa împărăteasa, ba și fără ea, decît te-ai necăjit cu trebile și cu nevoile împărăției.

Cum ai sta măria-ta pe scaunul lumii, cînd lumea ar afla adevărul?

Împăratul zîmbi, cu ciudă, nu e vorbă, dar zîmbi ca să dreagă treaba și îi iertă pe toți. Văzînd însă că cel din urmă cărturar, care se gîndise la sfat, tremura mereu, îi zise:

— Ei, dar tu, cel mai cuminte, de ce tremuri?

— Măria-ta, zise bietul bătrîn, mai bine să spui și eu decît să afli măria-ta. Iacă, socotesc că nu știu nimic și tot mă gîndesc că mi-e leafa prea mică.

Împăratul rîse cu poftă și-i făgădui o leafă mai mare, apoi sparse sfatul cărturarilor și plecă cu Neghiniță, în creștetul capului, nedumerit de cum ghicise gîndurile tuturora.

Împărăteasa și coconii ei, văzînd pe Neghiniță, se minunară, dar cînd aflară că împăratul, la vreme de bătrînețe, ghicește gîndurile oamenilor, se crucîră și tot nu le venea să crează.

— Împărate, zise împărăteasa, zău așa, ghicește-mi și mie un gînd.

— Să vedem, răspunse împăratul.

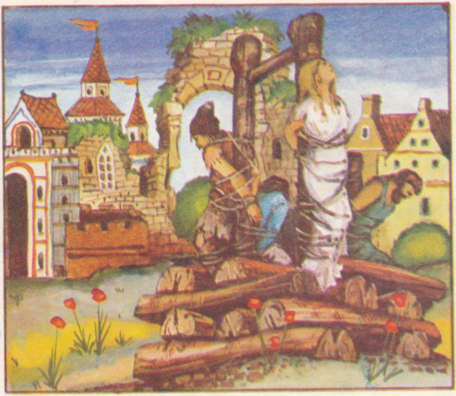

Împărăteasa se gîndi și începu să rîză...

Neghiniță o zbughise în urechea împărătesei și-i aflase gîndul: «Că ce bine-ar fi să mai fie o dată împăratul tînăr!» Și într-o clipă intră în urechea dreaptă a împăratului, și șopa-șopa-șopa. Împăratul — pace! Împărăteasa rîdea și zicea:

— Vezi că nu ghicești? Vezi?

Pasămite, împăratul era cam tare de urechea dreaptă. Neghiniță înțelese, și țîști în urechea stîngă, și iar șopa-șopa. Împăratul se lumină la față, dădu din cap, rîse cu hohote și zise:

— Ei... împărăteasă, împărăteasă... da' tot muiere! De, bine te gîndești tu, da' nu se poate...

Împărăteasa se rușină, plecă ochii în jos și se gîndi: «Dar dacă o ghici și la ce m-oi fi gîndit înainte, intru în pămînt! De cîte ori n-am dat dracului sfaturile împărăției cînd nu se mai isprăveau pînă după miezul nopții».

— În sfîrșit, ce-i veni lui Neghiniță, vru să rîză și de împărat; și își zise

într-o bună dimineață: «Vezi ce e omul! Spune-i orice, spune-i mereu același lucru... omul crede, că omul e prost. Ce nu crede întîi crede mai pe urmă. Am să-i fac una și bună împăratului, să-l las fără sfetnicii cei credincioși și să-l încurc cu nebunii»...

Împăratul, de umbla în fruntea oștilor, de sta la sfat mare, de se culca, de se scula, de mînca, de-și mîngîia coconii, un gînd nu-l mai slăbea: «Nu vezi, omule de Dumnezeu, că ți-au îmbătrînit sfetnicii și împărăția merge rău?»

Pasămite, Neghiniță îi intrase într-o ureche.

Azi așa, mîine așa, pînă nu mai avu încotro. Sparse sfatul cel vechi și chemă altul nou.

Tot unu și unu!

Cum veniră, cum aruncară pe bietul împărat din scaunul neamului lui...

— Acu să-l vedem! zise împielițatul de Neghiniță.

Împăratul ieși plîngînd din cetate. Neghiniță, sus pe umărul lui.

— De ce plîngi, măria-ta? ține-ți firea, nu fi muiere.

— Ei, ei, Neghiniță, cum să nu plîng?! Unde mi-e toiagul împărătesc?

— Ci taci, măria-ta! Ia taie un corn și fă-ți colea o cîrje. Buzduganul e greu la bătrînețe, te doboară. Cîrja te sprijină.

— Ei, ei, Neghiniță, unde mi-e scaunul împărătesc, pe care au stat moșii și strămoșii mei?

— Ci taci, măria-ta! Întinde-te colea, pe fînul înflorit și moale, și să-mi spui drept care e mai dulce la oase? Scaunul cu scumpetea, sau fînul cu frumusețea?

— I, i, Neghiniță, unde mi-e coroana cu stemele și cu luminile?

— Ci taci, măria-ta! Pune foaie lată de lipan pe deasupra pletelor albe și spune-mi drept, care e mai ușoară, coroana cu grijile sau lipanul cu umbrile?

— Așa o fi, Neghiniță, mai zise împăratul, oftînd, așa o fi, se potrivește ș-așa, fiindcă știi tu să le potrivești, dar cînd mă gîndesc în ce slavă eram

ieri... îmi vine să scald tot pămîntul cu lăcrîmile mele!

— Ci taci, măria-ta! Adică ce slăvire? Toată viața, ba războaie, ba sfaturi, ba taie capul unuia, ba întinde la bice pe altul, ba citește, ba ascultă păsurile, ba cîte și mai cîte, și mai multe fără să vrei de cîte pe vrute. Mărire să fi fost asta? Dar ia gîndește-te măria-ta că un supus era supusul măriei-tale ș-avea un stăpîn, iar măria-ta, purtînd grija tuturora, erai sluga tuturora. Vezi, d-aia măria-ta ai fost cel mai slugă, cel mai nevolnic din toată împărăția. Curată socoteală: erai împărat, nu om; acum ești om, nu împărat. Și ești mai mare, că unde-ți spune gîndul, acolo te duc picioarele. Ș-apoi, cine știe? Socotești măria-ta că boierii pot ceva fără prostime? Să ceară prostimea pe vechiul lor împărat... și să vezi măria-ta...

Se mai îmbună împăratul la cuvîntul lui Neghiniță și se duse, în curmeziș și în curmeziș, în toată împărăția, c-o foaie de lipan pe cap și sprijinit pe cîrje de corn. Și de ce vedea se minuna și întreba pe Neghiniță:

— Neghiniță, de ce-l bat pe ăla, de răcnește ca din gură de șarpe?

— Fiindcă împăratul e surd și n-aude, răspunse Neghiniță.
— Neghiniță, de ce-or fi atîția oameni goi și desculți?
— Fiindcă împăratul e orb și nu vede.
— Neghiniță, de ce bătrînul ăla s-o fi muncind să roază în gingii o cojiță uscată?
— Fiindcă împăratul mănîncă prea mult.
— Neghiniță, de ce-o munci unii și noaptea, de dau în brînci?
— Ca să doarmă împăratul și ziua, de i-o veni poftă.
— Neghiniță, atunci de ce să vie pe scaunul meu un împărat și surd, și orb, și lacom, și somnoros?
— Ei, apoi, înainte de-a fi împărat, vedea, auzea, muncea, cumpăta la mîncare și la beutură.

Bietul pribeag stătu pe gînduri, în mijlocul unui oraș mare, mare și zise:
— I, i, Neghiniță, mult cuvînt ai! Acum s-ajung împărat, și aș ști eu să fac cum e bine.

Și, ca din senin, abia sfîrșise vorba de pe urmă, ș-auzi o gălăgie, un vaiet, o duduitură, că parcă se cutremura pămîntul. Cînd colo, ce să fie? Ștafetă mare. Niște voinici, cu suliți lungi, aduceau vestea că norodul a băgat la dubă pe împăratul ăl nou, cu sfetnici cu tot, și că cheamă iarăși pe adevăratul împărat.

Cum auzi bătrînul, zise voinicilor:

— Stați, că eu sînt!

Și-l cunoscură toți, și îi deteră în genunchi. Iar Neghiniță, de pe umăr:

— Măria-ta, mai vezi, mai auzi, ori ți s-a făcut foame și-ți vine să dormi?

La toate vine rîndul, după cum se întoarce roata, că d-aia e roată, să se întoarcă, iar nu să stea locului. Și-i veni rîndul și lui Neghiniță, gîndul lumii.

Într-o zi vru să glumească cu împăratul, să mai facă vro drăcie. Îi intră în urechea dreaptă, crezînd că e în a stînga. Cu stînga n-auzea deloc. «Nu face nimic. Mi-e lene să mă mut, se gîndi să strige din toate puterile în urechea cu care împăratul auzea de minune.

— Un împărat dacă n-ar şti el de la el adevărul, nu-l mai află de la nimeni!

Împăratul auzind acest glas tare în fundul urechii, îi zvîcni inima şi-şi trase o palmă cît putu peste ureche, zicînd:

— Iiii, să ştii că ce credeam eu că-mi trece prin minte era numai în ureche!

Şi cînd îşi scutură urechea în podul palmei... Neghiniţă căzu leşinat...

— Tu mi-ai fost? Tu m-ai făcut să caz din scaunul împărăţiei? Bine! Am eu ac de cojocul tău!

Împăratul, înfuriat, porunci să-l lege de gît cu un fir lung de mătase şi-l cobori de-l înecă în puţul din curtea domnească.

Aşa sfîrşi bietul Neghiniţă.

Lei 10,50